

МЕДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-10-74-86>

УДК 614.23:618]:[618.177+616.697]:378.046-021.68

Авраменко Н.В.¹

КУ «Запорізький обласний медичний центр репродукції людини» ЗОР

Семененко І.В.², Серих К.В.³

Факультет післядипломної освіти

Запорізького державного медичного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ З ПИТАНЬ ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї ТА БЕЗПЛІДНОГО ШЛЮБУ

Анотація. В статті подано особливості викладання циклу тематичного удосконалення за темою «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» для сімейних лікарів. Мета циклу – вдосконалення теоретичних знань щодо безпліддя та забезпечення лікарів загальної практики сучасними знаннями з лікування даної патології та планування сім'ї для підвищення їх професійного рівня надання медичної допомоги. Співробітники кафедри розробили цикл тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» для популяризації теоретичних знань з методів діагностики та лікування в практиці сімейного лікаря, підвищення якості лікувально-діагностичної допомоги гінекологічним хворим, покращення професійних навичок і умінь лікарів сімейної медицини. Проведення циклу тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» дає змогу доповнити, удосконалити та забезпечити високий рівень підготовки лікарів з питань планування сім'ї та покращення репродуктивного здоров'я населення.

Ключові слова: післядипломна освіта, акушерство, гінекологія, безпліддя, планування сім'ї, сімейна медицина.

Avramenko Nataliya

Zaporizhzhya Regional Medical Center for Human Reproduction, ZOR

Semenenko Iona, Sierykh Katerina

Faculty of Postgraduate Education

Zaporizhzhya State Medical University

PECULIARITIES OF POST-GRADUATE EDUCATION OF FAMILY DOCTORS ON MATTERS OF PLANNING AND INFERTILE MARRIAGE

Summary. In the modern world, in conditions of poor ecology and many stressful factors, the problem of infertility is extremely urgent. The nature of changing demographics puts the problem of infertile marriage among the most important today in almost all regions of Ukraine. Infertile marriage – the absence of pregnancy in a couple of childbearing age for one year of regular sexual activity without the use of any contraceptive methods. Along with the topic of infertility, family planning matters are important. Centers and information services for family planning inform the population about certain reproductive results, such as preventing an unplanned pregnancy, giving birth to desired children, treating infertility, sex education, counseling on family life. The interaction between doctors of various levels in the provision of medical care predicts a significant improvement in the reproductive health of the population. The article presents the features of teaching a cycle of thematic improvement on the topic "Infertile marriage. Family planning" for family doctors. Explained curriculum and structure of the cycle. The goal of the cycle is to improve theoretical knowledge on infertility and provide general practitioners with modern knowledge on the treatment of this pathology and family planning to increase their professional level of medical care. Employees of the department developed a cycle of thematic improvement "Barren marriage. Family planning" to popularize theoretical knowledge on the methods of diagnosis and treatment in the practice of a family doctor, improving the quality of medical and diagnostic assistance to gynecological patients, improving the professional skills of family medicine doctors. At the lectures of the course for family medicine doctors "Infertility. Family Planning" pays considerable attention to providing specialists with modern scientific data on qualified counseling on barren marriage and family planning. Conducting a cycle of thematic improvement "Barren marriage. Family Planning" allows you to complement, improve and provide a high level of training for doctors in family planning and improving the reproductive health of the population.

Keywords: postgraduate education, obstetrics, gynecology, infertility, family planning, family medicine.

Постановка проблеми. Безпліддя залишається актуальною медико-соціальною проблемою сучасності, не дивлячись на значні успіхи в діагностиці та лікуванні [3]. Характер зміни демографічних показників ставить пробле-

му безплідного шлюбу в ряд найбільш важливих на сьогодні практично у всіх областях України. По даним Міністерства охорони здоров'я в нашій країні близько 1 мільйона пар, які страждають від безпліддя [2; 5]. Насправді ці показники є на-

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4403-2920>² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7431-7818>³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1648-7530>

багато вищими, адже не всі пари звертаються за медичною допомогою, а ті, які звертаються не завжди йдуть до державної лікувальної установи. Згідно з даними Європейського товариства репродукції людини та ембріології (ESHRE) в світі кожна шоста пара репродуктивного віку має проблеми з зачаттям [1; 6]. На сьогодні розповсюдженість безпліддя в світі складає близько 10% у жінок та чоловіків 20-40 років [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безплідний шлюб – відсутність вагітності у пари дитородного віку на протязі одного року регулярного статевого життя без застосування будь-яких методів контрацепції.

Поряд з темою безпліддя є важливими питання планування сім'ї. Центри та інформаційні служби з питань планування сім'ї інформують населення про певні репродуктивні результати, такі як: запобігання незапланованої вагітності, народження бажаних дітей, лікування безпліддя, статеве виховання, консультування з питань сімейного життя [11; 12].

На сьогодні все частіше в різних дослідженнях підкреслюється багатогранність проблеми безплідного шлюбу, в рішенні якої приймають участь гінекологи, репродуктологи, андрологи, генетики, психотерапевти, ембріологи [2; 7].

В сучасній медичній науці не вистає публікацій, в яких висвітлювались би проблеми з впровадження нових форм післядипломної підготовки лікарів. Проблемі з покращення підготовки лікарів була присвячена публікація, в якій одним з головних завдань є запровадження проведення циклів тематичного удосконалення за очно-заочною формою з використанням елементів дистанційної форми освіти: «Удосконалення післядипломної підготовки лікарів-шлях до забезпечення ефективної кадрової політики системи охорони здоров'я». Хвисяк О.М., Марченко В.Г., Жеребкін В.В., Цодікова О.А., Бодня К.І., Грищенко О.В., Соболева І.А., Сергієнко О.І., Колмійченко Ю.А. (2015).

Іншою, не менш важливою публікацією являється «Можливості дистанційної форми освіти у післядипломній підготовці лікарів загальної практики-сімейної медицини». Козлова І.В., Федоров С.В. Автори чітко сформулювали основні проблеми та необхідність впровадження дистанційної форми навчання для тематичних циклів післядипломного удосконалення за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина».

Для нашого курсу тематичного удосконалення є важливим залучення сімейних лікарів до активного моніторингу стану репродуктивного здоров'я населення, адже покращення взаємодії між лікарями різних рівнів надання допомоги, а також введення комплексів профілактичних заходів не виношування вагітності і заходів, які направлені на народжуваність здорових нащадків, дозволить істотно підвищити якість допомоги безплідним парам [3; 8]. Для якісного надання гінекологічної допомоги на сучасному етапі лікар загальної медицини повинен опанувати весь обсяг діагностичних та лікувальних втручань, що надає пацієнтам більше впевненості при прийнятті сучасних і проінформованих рішень з питань, пов'язаних з репродуктивним здоров'ям. Встановлено, що лікарі первинної ланки охорони

здоров'я недостатньо інформовані в питаннях діагностики та сучасних підходах до лікування даної патології, показана необхідність проведення навчальних заходів по даному питанню. Сімейні лікарі мають професійно розбиратися в питаннях безплідного шлюбу, контрацепції, тощо [1; 10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. За останні 10 років в країні катастрофічно збільшується дефіцит лікарів, в першу чергу за рахунок дефіциту лікарів сімейної медицини. Більшість сімейних лікарів, які сьогодні працюють, не мають можливості своєчасно підвищувати свою кваліфікацію, в першу чергу за рахунок перевантаження лікарів.

Дистанційна форма навчання дозволяє раціонально використовувати кошти закладів охорони здоров'я та час лікарів, що дає змогу своєчасно підвищувати свою кваліфікацію.

Кафедра акушерства, гінекології та репродуктивної медицини ФПО Запорізького державного медичного університету має всі необхідні ресурси для забезпечення, розширення та оновлення професійних знань лікарів сімейної медицини, шляхом створення курсу тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї», який відповідає сучасним потребам медичної галузі в Україні.

Мета роботи. Розширення та оновлення професійних знань лікарів сімейної медицини, шляхом створення курсу тематичного удосконалення за темою «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» для післядипломної освіти сімейних лікарів.

Актуальність організації циклу тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» та перспективи подальшого його проведення базуються на положенні, що кожний сучасний лікар сімейної медицини має опанувати та вдосконалити весь обсяг діагностичних методів та лікувальних впроваджень щодо планування сім'ї, використання контрацепції та лікування безпліддя, в тому числі за допомогою використання допоміжних репродуктивних технологій

Мета циклу тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» – навчити лікаря сімейної медицини методам діагностики та отримати глибокі знання лікування щодо лікування безпліддя.

Виклад основного матеріалу. Завдання циклу «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» – подати теоретичні знання та удосконалити практичні вміння для збереження та відновлення репродуктивного здоров'я населення.

Цикл проводиться на базі КУ «Обласний медичний центр репродукції людини» Запорізької обласної ради. Центр оснащений сучасними мультимедійними технологіями навчання, можливістю проведення конференцій.

Співробітники кафедри розробили цикл тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» для популяризації теоретичних знань з методів діагностики та лікування в практиці сімейного лікаря, підвищення якості лікувально-діагностичної допомоги гінекологічним хворим, покращення професійних навичок і умінь лікарів сімейної медицини та лікарів, які займаються репродуктивними технологіями. Завдяки даним спеціальної літератури на курсах тематичного удосконалення для лікарів-спеціаліст

тив представлений алгоритм дій при обстеженні інфертильних пар та подальша тактика ведення.

Тривалість навчання на циклі становить 1 місяць.

Курс тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» представлена такими лекціями:

1. Огляд сучасної літератури.
2. Соціальні та медичні аспекти планування сім'ї.
3. Адекватний підбір сучасної гормональної контрацепції.
4. Обстеження та лікування жінок із нейроендокринними синдромами.
5. Обстеження та лікування жінок з ендометріозом.
6. Чоловіче безпліддя. Причини, фактори та методи діагностики.
7. Медико-генетичне консультування сімейних пар.
8. Профілактика інфекції, які передаються статевим шляхом.
9. Запобігання насильства у сім'ї.

Структура тематичного удосконалення представлена курсом лекцій з презентаціями на кожен тему, які викладаються в конференц-залі, оснащеному сучасними мультимедійними технологіями, що дає змогу удосконалити педагогічний процес та підвищує рівень фахової підготовки спеціалістів.

На лекціях курсу для лікарів сімейної медицини «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» приділяється значна увага забезпеченню спеціалістів сучасними науковими даними про кваліфіковане консультування з питань безплідного шлюбу та планування сім'ї.

В Україні діє «Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Планування сім'ї», який був затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21. 01. 2014 № 59 для установ, які відповідають за організацію заходів щодо здорового способу життя, інформаційно-просвітницьку діяльність, запобігання незапланованої вагітності та вибору сучасних методів планування сім'ї [6].

На курсах особлива увага приділяється тому факту, що рівень материнської смертності залежить від своєчасного виявлення жінок з хворобами, за якими виношування вагітності та пологи загрожують життю жінки та майбутньої дитини.

Список літератури:

1. Вдовиченко Ю.П., Войтенко Г.М., Білай І.М. Фармацевтична опіка при використанні засобів контрацепції : навчальний посібник. Книга плюс, 2010. 176 с.
2. Дубоссарська З.М., Дубоссарская Ю.А. Репродуктивна ендокринологія : учбово-методичний посібник. ніпропетровськ : Лира ЛТД, 2017. 416 с.
3. Жилка Н.Я., Вовк І.Б. Планування сім'ї : Навчальний посібник. Київ, 2016. 176 с.
4. Запорожан В.М., Чайка В.К., Маркін Л.Б. Акушерство і гінекологія (у 4-х томах) : національний підручник. Київ, 2016. 420 с.
5. Кенней А.М., Александріна Т.А. Планування сім'ї для людей, що живуть з ВІЛ. Київ, 2018. 252 с.
6. Моріон К. Медичні критерії прийнятності використання методів контрацепції. Видання третє. Всесвітня організація охорони здоров'я. Пер. з англ. 2015. 264 с.
7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 21 січня 2014 року № 59 «Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Планування сім'ї».
8. Бойко В.І. Сучасні аспекти планування сім'ї : Навчальний посібник. Київ, 2017. 320 с.
9. Pregnancy, Childbirth, Postpartum and Newborn Care: A guide for essential practice. WHO, Geneva, 2016. P. 211.
10. Family Planning. A Global Handbook For Providers. A WHO Family Planning Cornerstone, 2011. Pp. 112–115.

На тематичних лекціях і практичних заняттях піднімаються такі питання як: фізіологія репродуктивної системи людини, планування сім'ї у жінок з нейроендокринними синдромами, обговорення та розбір актуальних питань щодо інфекцій, які передаються статевим шляхом, зокрема щодо ВІЛу та сифілісу, методи контрацепції в залежності від бажання пари, ефективності та побічних дій, екстрена контрацепція, правове та нормативне забезпечення сфери планування сім'ї.

Не менш особлива увага на циклі приділяється правильному консультуванню кожної окремої сім'ї, а саме: вміння провести початкове первинне консультування подружньої пари, допомога в підборі пацієнтці того методу контрацепції, який найбільше їй підходить з урахуванням медичних критеріїв прийнятності використання методу контрацепції ВООЗ, проведення консультування з конкретного методу контрацепції.

Дуже важливим на практичних заняттях є вирішення ситуаційних задач, в яких обов'язково розглядаються клінічні ситуації для різних категорій населення. Особливу увагу лікарів слід приділити можливості зацікавлення чоловіків в питаннях планування сім'ї. Одним із важливих питань при складанні програми циклу удосконалення сімейних лікарів – є вибір форми контролю рівня знань та умінь.

Ми вважаємо, що найбільш прийнятний є триетапний змішаний контроль лікарів сімейної медицини, які знаходяться на тематичному удосконаленні: I етап – оцінювання теоретичних знань методом тестового контролю, опитування; II етап – розв'язання ситуаційних завдань щодо лікування безпліддя та планування сім'ї з сімейними лікарями; III етап – проведення консультування, допомога у підборі методу контрацепції та проведення консультування з використанням конкретного методу контрацепції подружньої пари.

Висновки.

1. В повсякденній медичній практиці сімейний лікар повинен впроваджувати та використовувати сучасні медичні знання, що потребує створення відповідних циклів тематичного удосконалення.

2. Проведення циклу тематичного удосконалення «Безплідний шлюб. Планування сім'ї» дає змогу доповнити, удосконалити та забезпечити високий рівень підготовки лікарів сімейної медицини з питань планування сім'ї та покращення репродуктивного здоров'я населення.

11. Usaid deliver project, Task Order 4. Guide to Health Care Waste Management for the Community Health Worker. Arlington, Va.: Usaid deliver project, Task Order 4. 2011. Pp. 65–89.

References:

1. Vdovichenko, Y.P., Voitenko, G.M., & Bilay, I.M. (2010). *Farmaceutychna opika pry vykorystanni zasobiv kontracepciji : navchalnyj posibnyk* [Pharmaceutical care using contraceptives : a guide.]. Knygha pljus, p. 176. (in Ukrainian)
2. Dubossarska, Z.M., & Dubossarska, Y.A. (2017). *Reproduktyvna endokrynologhija : Uchbovo-metodychnyj posibnyk* [Reproductive endocrinology : a textbook]. Dnipropetrovs'k : Lyra LTD, p. 416. (in Ukrainian)
3. Zhylka, N.J., & Vovk, I.B. (2016). *Planuvannja sim'ji: Navchalnij posibnyk* [Family planning: Tutorial]. Kyiv, p. 176. (in Ukrainian)
4. Zaporozhan, V.M., Chajka, V.K., & Markin, L.B. (2016). *Akusherstvo i ghinekologhija (u 4-kh tomakh): Nacionalnyj pidruchnyk* [Obstetrics and Gynecology: A National Textbook]. Kyiv, p. 420. (in Ukrainian)
5. Kennej, A.M., & Aleksandrina, T.A. (2018). *Planuvannja sim'ji dlja ljudej, shho zhyvutj z VIL* [Family planning for people living with HIV]. Kyiv, p. 252. (in Ukrainian)
6. Morion, K. (2015). Medychni kryteriji pryjnatnosti vykorystannja metodiv kontracepciji [Medical eligibility criteria for using contraceptive methods]. Vydannja tretje. *Vsesvitnja orghanizacija okhorony zdorov'ja*. (in Ukrainian)
7. Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ja Ukrajinjy vid 21 sichnja 2014 roku # 59 «Unifikovanyj klinichnyj protokol pervynnoji, vtorynnoji (specializovanoji), tretynnoji (vysokospecializovanoji) medychnoji dopomoghy «Planuvannja sim'ji» [Unified clinical protocol of primary, secondary (specialized), tertiary (highly specialized) medical care "Family Planning"]. (in Ukrainian)
8. Boyko, V.S. (2017). *Suchasni aspekty planuvannja sim'ji: Navchalnyj posibnyk* [Modern aspects of family planning: Tutorial]. Kyiv, p. 320. (in Ukrainian)
9. Pregnancy, Childbirth, Postpartum and Newborn Care (2016). *A guide for essential practice*. WHO, Geneva, p. 211.
10. Family Planning (2011). *A Global Handbook For Providers*. A WHO Family Planning Cornerstone, pp. 112–115.
11. Usaid deliver project (2011) Guide to Health Care Waste Management for the Community Health Worker. Arlington. *Usaid deliver project*. Task Order 4. Pp. 65–89.